

Bever

Castor fiber

De bever is ons grootste knaagdier. Met zijn plompe lichaamsbouw en brede, platte en geschubde staart is hij niet te verwarren met enige andere soort, met uitzondering van de sterk gelijkende Canadese bever *Castor canadensis*. Neus, ogen en oren liggen op een lijn, zodat die tijdens het zwemmen net boven water steken. Aan de achterpoten hebben bevers een teen met een dubbele nagel om de vacht te kunnen kammen. Tussen de tenen van de achterpoten bevinden zich zwemvliezen. De vacht is zeer dicht en bruin, maar in Limburg leven ook donkerbruine bevers die in natte toestand zwart lijken. Deze worden wel als ondersoort *C. fiber vistulanus* beschouwd en stammen af van Oost-Europese bevers die zijn uitgezet in de Eifel. Een bever is pas na drie jaar volgroeid en wordt tot 135 cm lang (inclusief de staart van maximaal 37 cm) en tot 35 kg zwaar. Bevers leven in een familieterritorium dat met geurmerken wordt afgebakend. Als schuilplaats wordt een hol gegraven of een burcht van takken en modder gemaakt. Daarnaast gebruiken bevers regelmatig legers om de dag door te brengen. In een territorium worden meerdere hollen en burchten gebruikt, soms tot enkele tientallen.

Leefomgeving

Bevers kunnen overal voorkomen in zoet water van minimaal 50 cm diep met daarin waterplanten en met bomen, struiken en kruiden op de oever. Aangezien ze herbivoor zijn, speelt de waterkwaliteit in Nederland een ondergeschikte rol (NOLET ET AL. 1994). Afhankelijk van de kwaliteit van de biotoop zijn de territoria relatief klein tot zeer groot (van 1-2 tot ca. 20 km oeverlengte) (HEIDECKE 1986, NOLET & ROSELL 1994).

Voedsel

In de zomer bestaat het voedsel uit een grote verscheidenheid aan (water)planten en bast, bladeren en twijgen. 's Winters bestaat het hoofdzakelijk uit bast en twijgen, aangevuld met wortels van (water)planten. Het grootste deel van het voedsel wordt uit een smalle strook van 10-30 m langs de oever gehaald, omdat bevers niet graag ver van het water zijn.



Bever.
Foto: André Eijkenaar.
Eurasian beaver.



Areaal

De bever kwam oorspronkelijk op nagenoeg het gehele Euraziatische continent voor, maar in de loop der eeuwen is hij in de meeste landen uitgeroeid. In Europa hield hij in enkele kleine gebieden stand. Voor elk van deze gebieden wordt een eigen geografische vorm (ondersoort) onderscheiden: *C. f. fiber* (Noorwegen-Zweden), *gallicus* (Frankrijk; Rhônegebied), *C. f. albicus* (Duitsland), *C. f. belarusicus* (Wit-Rusland) en *C. f. osteuropaeus* (Rusland). Deze vormen verschillen in schedelmaten (HEIDECKE 1986). Vanuit al deze gebieden hebben in de twintigste eeuw meerdere herintroducties plaatsgevonden en inmiddels komen in de meeste Europese landen weer bevers voor (NOLET 1997). Er wordt tegenwoordig overigens wel gedacht dat er in Europa maar twee ondersoorten zijn: de West-Europese *C. f. albicus* en de Oost-Europese *C. f. vistulanus* (DURKA ET AL. 2005). De grens tussen beide zou oorspronkelijk ter hoogte van de Pools-Duitse grens hebben gelegen.



Voorkomen in Nederland

Prehistorie

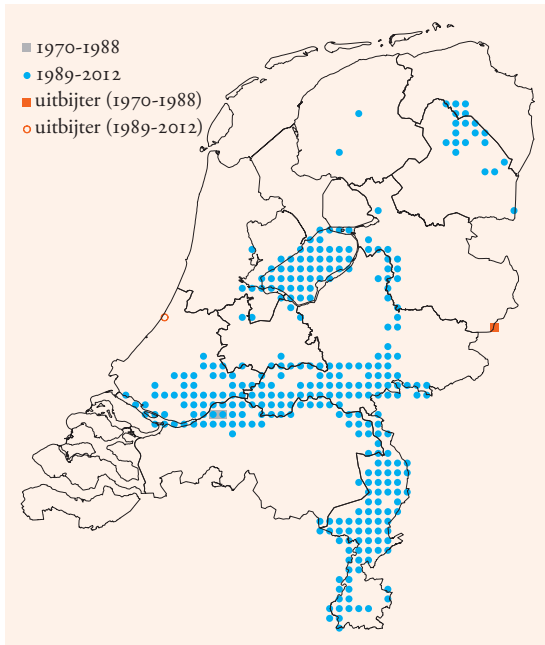
Bij archeologisch onderzoek zijn botresten gevonden vanuit het Laat-Mesolithicum (5550-5500 v.Chr.) (VAN WIJNGAARDEN-BAKKER ET AL. 2001) tot in de Nieuwe Tijd (1500-heden). De bever was waarschijnlijk gedurende het hele Holoceen algemeen in de waterrijke delen van ons land, met uitzondering van de hoogveengebieden.

Historische gegevens tot 1946

In de achttiende eeuw was de soort door overbejaging en biotoopvernietiging al zeldzaam (IJSELING & SCHEYGROND 1943, PASTEUR 1796) en in het begin van de negentiende eeuw was hij praktisch verdwenen (VAN BEMMELEN 1864). De laatste bever in ons land werd in 1826 in de IJssel bij Zalk (ov) doodgeslagen (STOLTENKAMP 1986). Gebaseerd op het voorkomen van toponiemen, subfossiele vondsten en gepubliceerde gegevens heeft het vroegere verspreidingsgebied van de bever in Nederland bestaan uit de binnenduinstrand van Holland (bijvoorbeeld Beverwijk), het rivierengebied en de beken in de pleistocene dekzandgebieden (VAN WIJNGAARDEN 1966).

Periode 1970-1988

Eind 1983 dook geheel onverwacht een bever op in Twente. Waarschijnlijk ging het om een ontsnapte bever uit een nabij gelegen privé-dierentuin in Duitsland. In het voorjaar van 1984 werd dit dier doodgedreden (VAN DER OUDERAA 1984).



Periode 1989-2012

Eind 1988 werden zes bevers uitgezet in de Zuidwaard van de Brabantse Biesbosch. In de drie jaren erna werden hier nog 36 dieren bijgezet (NOLET 1995). Vanaf 1991 volgden nieuwe vestigingen dankzij ontsnaptingen, vestiging vanuit het buitenland en uitzettingen. Dit vond plaats in Flevoland (ontsnappingen uit Natuurpark Lelystad vanaf 1991 en bijzetting in 1996), Limburg (spontane vestiging vanuit Duitsland in 1992 en bijzettingen in de periode 2002-2004), de Gelderse Poort (uitzettingen vanaf 1994), het rivierengebied (spontane vestigingen vanaf 1999, ontsnapping vanuit Ouwehands Dierenpark in 1999 en bijzettingen vanaf 2001) en Groningen/Drenthe (uitzettingen vanaf 2008). Vanuit deze vestigingen en door immigratie uit Duitsland en België is het verspreidingsgebied steeds meer uitgebreid.

Bevers ondernemen soms lange tochten en duiken daarbij op onverwachte plekken op. In 1990 verscheen een bever in het centrum van Katwijk (ZH), maar deze bleek te zijn meegebracht uit de omgeving van Lelystad. Het dier is losgelaten in de Biesbosch (NOLET 1995). In Noord-Holland verbleef in 1996 enige tijd een bever die later dat jaar bij de Loosdrechtse Plassen werd doodgereden. In hetzelfde jaar werd in de Wieden (OV) een bever waargenomen. In 2005 werd bij Rhooon (ZH) langs de Oude Maas een dood mannetje gevonden dat in 1994 als jong in de Gelderse Poort was gemerkt en uitgezet en zich in 1995 vestigde langs de Oude Maas, hemelsbreed ruim 100 km stroomafwaarts. In Friesland verbleef in 2012 korte tijd een bever die in Drenthe was uitgezet, hemelsbreed een zwemtocht van circa 75 km. Dat dier werd gevangen en teruggebracht naar Drenthe, waar het werd doodgereden.

Eind 2012 komen in de meeste provincies beverpopulaties voor, met uitzondering van Friesland, Noord-Holland en Zeeland. Er is dan een Zuid- en Midden-Nederlandse populatie en een daarvan nog gescheiden Noord-Nederlandse populatie. Verwacht wordt dat beide in het komende decennium zullen samenkomen. De Limburgse populatie



▲ Beversporen in typisch habitat.
Foto: Tim Hofmeester.

Beaver tracks in typical habitat.

staat in contact met die in de Eifel en de Ardennen via de Maas en haar zijrivieren. De populatie in het noorden van het land heeft al bijna contact met de Duitse populatie langs de Hase en de Ems die daar door uitzettingen in de jaren 1980 is ontstaan en waarvan dieren tot dicht bij de Nederlandse grens verblijven. Een van de (gemerkte) Duitse bevers bracht rond 2010 een kort bezoek aan Zuid-oost-Drenthe.

Zowel de Noord- als de Midden-Nederlandse populatie is ontstaan uit bevers die afkomstig waren van de Midden-Elbe in Duitsland. In Limburg echter zijn niet alleen Elbebevers uitgezet, maar zijn via de Roer ook dieren vanuit Duitsland ons land binnengekomen die afstammen van ondersoorten uit Rusland en Wit-Rusland-Litouwen die in de jaren 1980 in de Eifel zijn uitgezet (NOLET 1995). Vanuit België komen sinds 1998 via de Maas ook bevers ons land binnen die een mengeling zijn van alle geografische vormen in Europa, zodat op den duur in Nederland van de aanvankelijk nagestreefde 'zuivere' Elbe-bever geen sprake meer zal zijn.

▼ Beverdam in Oostrumsche Beek, Limburg.

Foto: Paul van Hoof.

Beaver dam in Oostrumsche Beek, Limburg.



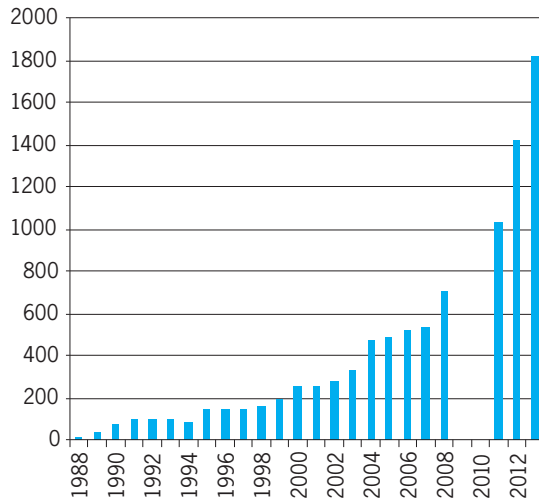
Na 2012

Ook in 2013 en 2014 werden bevers op nieuwe locaties gesignaleerd. Zo vestigde zich een bever in het zuiden van Friesland. Langs de Overijsselse Vecht nabij de Duitse grens en de Buuserbeek bij Haaksbergen (ov) doken bevers op. In Gelderland werd een bever gesignaleerd ten noorden van Winterswijk. Verder waren er waarnemingen bij de Beerze en de Dommel in Noord-Brabant. Zeeland werd kort bezocht door een bever; waarschijnlijk hetzelfde dier dat zich nadien in de Brabantse Dintelse Gorzen vestigde. Ten slotte werd Enkhuizen (NH) voor korte tijd bezocht door een bever; waarschijnlijk was dit een zwerver uit Flevoland.

Veranderingen en oorzaken

In de jaren 1988-2012 is het aantal kilometerhokken met sporen van aanwezigheid van bevers steeds verder toegenomen (zie figuur), zodat mag worden verwacht dat zowel de verspreiding als het aantal bevers verder zal toenemen; in grote nu nog onbewoonde delen van Nederland is immers geschikt habitat aanwezig. Dankzij natuurontwikkeling wordt het landschap steeds geschikter voor bevers.

▶ Aantal kilometerhokken met beversporen in Nederland in 1988-2013. Voor 2009-2010 zijn geen gegevens beschikbaar.
Number of kilometer squares with beaver tracks in the Netherlands in 1988-2013. No data available for 2009-2010.

**Bedreigingen en bescherming**

Grote bedreigingen voor de beverpopulatie in Nederland zijn er momenteel niet. Wel worden regelmatig bevers doodgedood op wegen waar (nog) geen goede onderdoorgangen voor handen zijn. Daarnaast worden af en toe bevers overvaren in gebieden waar 's avonds te hard wordt gevaren. Dit kan echter niet voorkomen dat de populatie verder zal toenemen.

Door de toename van het aantal bevers zal ook het aantal gevallen van overlast toenemen (vraat aan bomen, het opstuwen van water door beverdammen, het graven van holen in dijken). Dit kan tot een negatieve houding ten opzichte van de bever leiden. Overlast kan worden verminderd door bijvoorbeeld het plaatsen van buizen door beverdammen, afvlakken van dijkvoeten en steile oevers en, waar dat niet mogelijk is, aanbrengen van matten of steenbeschoeiing. Graaactiviteit van bevers in dijken tijdens hoogwater is waarschijnlijk grotendeels te voorkomen door goede vluchtplaatsen in het winterbed aan te bieden.

Vilmar Dijkstra

SUMMARY**Eurasian beaver *Castor fiber***

The Eurasian beaver disappeared from the Netherlands in the early 19th century, due to habitat destruction and hunting. It was reintroduced in 1988 in the Brabantse Biesbosch. The years that followed saw further reintroductions. Steadily increasing beaver stocks were augmented with escaped animals and through spontaneous settlement from Germany and Belgium. Beavers may occur in a variety of aquatic environments, provided that the water depth is at least 50 cm and that sufficient aquatic and riparian vegetation is available. In 2014, the Eurasian beaver occurred in almost all Dutch provinces. Its rise is expected to continue.